

فصل چهارم

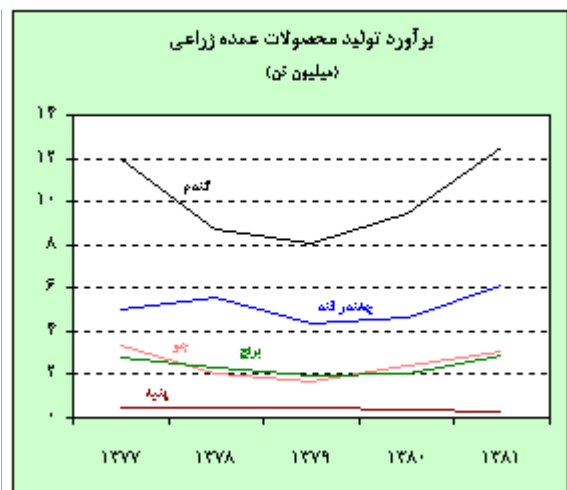
کشاورزی

در سال ۱۳۸۱ به دلیل تداوم دوره پربابی (پدیده ال نینو)، حجم کل بارندگی در کشور افزایش یافت که موجب گسترش سطح زیر کشت و رشد عملکرد در هکتار محصولات کشاورزی گردید. در نتیجه تولید غلات (گندم، جو و برنج) نسبت به سال زراعی قبل ۳۲/۸ درصد افزایش نشان داد. در بخش تولیدات دامی نیز مجموع تولید گوشت قرمز، گوشت مرغ، شیر و تخم مرغ با ۲/۵ درصد افزایش نسبت به سال قبل به ۸۱۵۲ هزار تن بالغ گردید. همچنین تولیدات شیلات با ۰/۷ درصد افزایش نسبت به سال قبل ۴۰۱/۷ هزار تن بود.

در سال مورد بررسی سیاستهای حمایتی دولت در بخش کشاورزی از طریق توزیع نهاده های تولید به قیمت حمایتی، خرید تضمینی محصولات اساسی کشاورزی و پرداخت تسهیلات بانکی با نرخهای ترجیحی ادامه یافت. در این رابطه ۲۵۵/۸ هزار تن انواع بذر های اصلاح شده در اختیار کشاورزان قرار گرفت که نسبت به سال قبل ۱۳ درصد رشد داشت. سیاستهای جدید دولت در زمینه اصلاح قیمت ها، استقرار ساز و کار بازار و بهینه نمودن مصرف نهاده های تولید موجب گردید تا قیمت انواع کود شیمیایی همانند سال قبل افزایش یابد که در نتیجه میزان کود شیمیایی توزیع شده بین کشاورزان با ۳/۶ درصد کاهش به ۲۸۳۱/۷ هزار تن محدود گردید. در این سال همچنین ۲۵/۸ هزار تن انواع سموم دفع آفات نباتی در اختیار کشاورزان قرار گرفت که نسبت به سال قبل ۵/۱ درصد کاهش نشان می دهد.

قیمت تضمینی خرید اکثر محصولات در سال ۱۳۸۱ بین ۱۶/۲ الی ۴۸/۱ درصد افزایش یافت که بیشتر از نرخ تورم در این سال بوده است. قیمت تضمینی خرید گندم با ۲۳/۸ درصد رشد نسبت به سال گذشته به ۱۳۰۰ ریال در هر کیلوگرم رسید و موجب گردید تا خرید گندم از کشاورزان توسط دولت به ۸/۸ میلیون تن برسد که نسبت به سال قبل معادل ۸۳/۳ درصد رشد نشان می دهد.

در سال ۱۳۸۱ دولت به منظور تامین مواد غذایی مورد نیاز جامعه، اجرای برنامه تنظیم بازار و کنترل قیمت ها، مبادرت به واردات مواد غذایی نمود. در این سال آمار نهایی گمرک نشان دهنده ۵۸/۷ درصد کاهش وزنی واردات گندم بود. در این سال واردات قند و شکر دولتی براساس آمار شرکت بازرگانی دولتی ۷۹/۵ درصد کاهش داشت که به منظور حمایت از تولیدات داخلی بوده است. به علاوه آمارهای گمرکی شامل واردات بخش خصوصی و دولتی، نمایانگر ۲۶/۹ درصد کاهش در ارزش و ۱۲/۱ درصد کاهش در وزن واردات قند و شکر نسبت به سال گذشته بود. در این سال شیوع انواع بیماریهای دامی در جهان موجب گردید تا واردات گوشت قرمز محدود گردد. بطوریکه طبق آمار های گمرک ۱۵/۸ هزار تن گوشت قرمز وارد کشور گردید که نسبت به سال قبل ۴۷/۷ درصد کاهش نشان می دهد.

در سال مورد گزارش یارانه پرداختی بابت اقلام عمده کشاورزی با ۲۸ درصد افزایش نسبت به سال قبل به ۱۲۱۱۶ میلیارد ریال رسید. در این سال یارانه پرداختی بابت تمام اقلام یارانه ای مورد بررسی به استثنای گندم، سم، بذر و کود شیمیایی و واکسن و داروهای دامی کاهش یافت. سهم اقلام عمده کشاورزی از کل یارانه پرداختی توسط دولت در مقایسه با سال قبل افزایش نشان داد و از ۹۰/۴ درصد به ۹۵/۲ درصد رسید.

در زمینه تسهیلات بانکی، مانده تسهیلات اعطایی بانکها به بخش کشاورزی در بخش های دولتی و غیردولتی با

۳۷/۹ درصد رشد نسبت به سال قبل به ۵۱/۹ هزار میلیارد ریال رسید که بخش عمده آن (۵۰/۲ هزار میلیارد ریال) را مانده تسهیلات به بخش غیردولتی تشکیل داد.

منابع آب

بنابر گزارش وزارت نیرو، در سال زارعی ۸۱-۱۳۸۰^(۱)، میانگین ارتفاع بارندگی در کشور معادل ۲۴۵/۸ میلی متر بود که نسبت به سال آبی گذشته ۳۵/۴ درصد افزایش نشان می دهد. بدین ترتیب با ادامه پدیده ال نینو (پر آبی) که از مهر ماه سال ۱۳۸۰ در منطقه حاره شروع شده بود، حجم جریانهای سطحی آب در سال زراعی مورد بررسی به ۸۰/۷ میلیارد متر مکعب بالغ گردید.

در سال ۱۳۸۱ به منظور تامین و توسعه منابع آب کشور برنامه های مختلفی در زمینه توسعه ظرفیت ذخیره سازی و انتقال آب به اجرا درآمد. در این سال به ظرفیت آب تنظیمی سدها، طرحهای کوچک تامین آب و سدهای انحرافی مستقل به ترتیب ۴،۹۹۹/۴، ۱۱۹/۳ و ۲۶/۰ میلیون متر مکعب افزوده شد که بیانگر افزایش ظرفیت ذخیره سازی آب در کشور به میزان ۶۴۴/۷ میلیون متر مکعب می باشد. همچنین از طریق توسعه و بهبود شبکه های اصلی و فرعی طرحهای ملی مجموعاً ۶۵/۷ هزار هکتار از اراضی کشور تحت پوشش شبکه های آبیاری و زهکشی قرار گرفت. به علاوه در سال مذکور، حدود ۷۲۰ میلیون متر مکعب مجوز برای بهره برداری از آبهای زیرزمینی جدید صادر گردید که نسبت به سال گذشته ۲۶/۳ درصد کاهش نشان می دهد.

تولید

تولیدات زراعی

براساس آمار وزارت جهاد کشاورزی در سال زارعی ۸۱-۱۳۸۰ حدود ۵۸/۲ میلیون تن انواع محصولات زراعی در سطحی معادل ۱۲/۱ میلیون هکتار از اراضی کشور برداشت شد که نسبت به سال زراعی قبل از نظر مقدار و سطح زیرکشت به ترتیب ۲۵/۲ و ۱۰ درصد افزایش نشان می دهد. از مجموع تولیدات زراعی، ۸۸/۱ درصد (۵۱۲۶۵ هزار تن) از

۱- منظور از سال زارعی ۸۱-۱۳۸۰ نیمه دوم سال ۱۳۸۰ و نیمه اول سال ۱۳۸۱ می باشد.

اراضی آبی و مابقی از اراضی دیم بدست آمد که نسبت به سهم محصولات آبی و دیم در سال قبل تغییری نداشته است. در این سال همچنین از سطحی معادل ۱۸۸۰ هزار هکتار از باغات بارور کشور، ۱۳/۶ میلیون تن محصول بدست آمد که نسبت به سال زراعی قبل سطح زیر کشت و مقدار تولید به ترتیب ۷/۷ و ۷/۹ درصد افزایش نشان می دهد.

عملکرد محصولات عمده زراعی

(کیلو گرم - هکتار)			
درصد تغییر	۱۳۸۱	۱۳۸۰	نوع محصول
۱۷/۱	۱۹۹۵	۱۷۰۳	گندم
۱۳/۴	۱۸۴۷	۱۶۲۹	جو
۲۲/۳	۴۷۲۷	۳۸۶۴	برنج (شلتوک)
۱۰/۴	۲۲۸۵	۲۰۷۰	پنبه
۱۷/۵	۳۱۷۶۰	۲۷۰۲۹	چغندر قند
*	۸۶۳۲۶	۸۶۳۵۱	نیشکر
-۷/۰	۶۸۷۱	۷۳۵۵	چای (برگ سبز)
۱۵/۵	۱۴۶۱	۱۲۶۵	دانه های روغنی
۲۸/۶	۱۲۸۶	۱۰۰۰	تنباکو
۲۵/۴	۶۱۱	۴۸۷	حبوبات
۱۳/۶	۲۲۶۲۷	۱۹۹۲۰	سیب زمینی
۱۲/۵	۳۳۹۷۸	۳۰۱۹۱	پیاز
۱۱/۸	۸۴۴	۳۹۹	پسته

ماخذ: وزارت جهاد کشاورزی

در سال زراعی مورد بررسی مجموع تولید گروه غلات (گندم، جو و برنج (شلتوک)) نسبت به سال زراعی گذشته ۳۲/۸ درصد افزایش یافت و به ۱۸۴۲۳ هزار تن رسید که ۲۰۴۹ هزار تن کمتر از میزان پیش بینی شده در برنامه سوم برای این سال و بیانگر تحقق ۹۰ درصد از اهداف برنامه در زمینه تولید غلات می باشد. تولید گندم در این سال با ۳ میلیون تن افزایش به حدود ۱۲/۵ میلیون تن بالغ گردید که ۹۲/۶ درصد رقم پیش بینی شده در برنامه سوم برای این سال می باشد. رشد مذکور علاوه بر بهبود اوضاع جوی، ناشی از افزایش سطح زیر کشت و عملکرد در هکتار این محصول به ترتیب به میزان ۱۷/۱ و ۱۲/۴ درصد بوده است. تولید جو نیز همانند سال گذشته با رشد قابل ملاحظه ای معادل ۲۷/۳ درصد به ۳۰۸۵ هزار تن رسید و ۷۷/۵ درصد از اهداف منظور شده در برنامه را محقق ساخت. تولید شلتوک برنج نیز با ۱۸/۶ درصد افزایش سطح زیر کشت و ۲۲/۳ درصد

افزایش در عملکرد در هکتار که عمدتاً ناشی از گسترش کشت اقلام پرمحصول بوده، نسبت به سال زراعی قبل ۴۵/۱ درصد رشد یافت و به حدود ۲/۹ میلیون تن رسید که فقط ۷۸ هزار تن کمتر از پیش بینی برنامه است.

در سال مذکور تولید محصولات زراعی - صنعتی به استثنای پنبه با افزایش مواجه بود و مجموع تولید این گروه (پنبه، چغندر قند، دانه های روغنی، نیشکر و تنباکو) با ۲۳/۴ درصد افزایش نسبت به سال زراعی قبل به ۱۰۵۲۱ هزار تن بالغ گردید. سطح زیر کشت محصولات فوق الذکر ۶۳۹ هزار هکتار بود که نسبت به سال قبل ۲/۴ درصد رشد نشان داد. اوضاع نامساعد بازار پنبه در سالهای اخیر موجب کاهش سطح زیر کشت این محصول شده است، بطوریکه در سال جاری سطح زیر کشت پنبه با ۲۴/۱ درصد کاهش به ۱۵۱ هزار هکتار محدود شد. در نتیجه در سال زراعی جاری با وجود بهبود عملکرد در هکتار پنبه به میزان ۱۰/۴ درصد، تولید این محصول با ۱۶/۳ درصد کاهش به ۳۴۵ هزار تن محدود گردید.

در مجموع تولید تمامی محصولات زراعی به استثناء پنبه و چای در سال ۱۳۸۱ نسبت به سال قبل از افزایش مناسبی برخوردار بود. در این سال به دلیل وجود تناوب تولید و اوضاع مساعد جوی تولید پسته با افزایش قابل توجه (۱۲۲/۳ درصد) به ۲۴۹ هزار تن رسید.

برآورد تولید و سطح زیر کشت محصولات عمده زراعی

(هزار هکتار - هزار تن)

تولید	درصد تغییر		۱۳۸۱		۱۳۸۰		
	تولید	سطح زیر کشت	تولید	سطح زیر کشت	تولید	سطح زیر کشت	
۳۱/۶	۱۲/۴	۱۲۴۵۰	۶۲۴۱	۹۴۵۹	۵۵۵۳	گندم	
۲۷/۳	۱۲/۳	۳۰۸۵	۱۶۷۰	۲۴۲۳	۱۴۸۷	جو	
۴۵/۱	۱۸/۶	۲۸۸۸	۶۱۱	۱۹۹۰	۵۱۵	برنج (شلتوک)	
-۱۶/۳	-۲۴/۱	۳۴۵	۱۵۱	۴۱۲	۱۹۹	پنبه	
۳۱/۲	۱۱/۶	۶۰۹۸	۱۹۲	۴۶۴۹	۱۷۲	چغندر قند	
۱۶/۲	۱۶/۲	۳۷۱۲	۴۳	۳۱۹۵	۳۷	نیشکر	
-۶/۶	۰/۰	۲۱۳	۳۱	۲۲۸	۳۱	چای (برگ سبز)	
۳۶/۷	۱۸/۴	۳۳۹	۲۳۲	۲۴۸	۱۹۶	دانه های روغنی	
۳۵/۰	۵/۰	۲۷	۲۱	۲۰	۲۰	تنباکو	
۲۰/۱	-۴/۳	۶۷۰	۱۰۹۶	۵۵۸	۱۱۴۵	حبوبات	
۷/۷	-۵/۱	۳۷۵۶	۱۶۶	۳۴۸۶	۱۷۵	سیب زمینی	
۷/۸	-۴/۳	۱۵۲۹	۴۵	۱۴۱۹	۴۷	پیاز	
۱۲۲/۳	۵/۰	۲۴۹	۲۹۵	۱۱۲	۲۸۱	پسته	

ماخذ: وزارت جهاد کشاورزی

تولیدات دامی

بر اساس آمار وزارت جهاد کشاورزی در سال مورد بررسی، مجموع تولید محصولات دامی (گوشت قرمز، گوشت مرغ، شیر و تخم مرغ) بالغ بر ۸۱۵۲ هزار تن گردید که نسبت به سال گذشته افزایشی به میزان ۲/۵ درصد را نشان می دهد. در این سال تولید شیر و گوشت مرغ با افزایش و تخم مرغ و گوشت قرمز با کاهش همراه بود. در بین محصولات مذکور تولید گوشت مرغ بیشترین افزایش (۱۱/۴ درصد) و تخم مرغ بیشترین کاهش (۵/۹ درصد) را دارا بود. در سال ۱۳۸۱ هیات وزیران برای تنظیم بازار مرغ و تخم مرغ سازوکار جدیدی از طریق خرید، ذخیره سازی و عرضه چرخشی تصویب نمود^(۱). بر اساس این مصوبه مقرر شد که قیمت گوشت مرغ برای مصرف کننده هر چهار ماه یک بار اعلام و در صورت افزایش بی رویه قیمت، شرکت پشتیبانی امور دام وزارت جهاد کشاورزی با توزیع مرغ ذخیره شده نسبت به تعدیل بازار اقدام نماید. به منظور حمایت از تولید کنندگان نیز قرار شد که هرگاه قیمت مرغ و تخم مرغ از حداقل (قیمت کف) اعلام شده کمتر باشد، دستگاه مباشر اقدام به خرید مازاد کالاهای مذکور نماید. لذا جلوگیری از نوسانات شدید قیمتی، تغییر کاربری برخی واحدهای تولید تخم مرغ به تولید مرغ گوشتی که بازده بیشتر و بازار گسترده تری دارد و فراهم نبودن زمینه های صادرات این کالا، از جمله عوامل کاهش تولید تخم مرغ و افزایش تولید گوشت مرغ در این سال بود.

۱- مصوبه شماره ۳۴/۱۷۴۴۸۲ مورخ ۱۳۸۱/۹/۲۴ هیات وزیران

تولیدات شیلات

تولید محصولات دامی

نوع محصول	(هزار تن)		درصد تغییر
	۱۳۸۰	۱۳۸۱	
گوشت قرمز	۷۴۳	۷۴۲	-۰/۱
شیرخام	۵۷۴۸	۵۸۷۷	۲/۲
گوشت مرغ	۸۸۵	۹۸۶	۱۱/۴
تخم مرغ	۵۸۱	۵۴۷	-۵/۹

ماخذ: وزارت جهاد کشاورزی

در سال ۱۳۸۱ تولید محصولات شیلات با ۰/۷ درصد افزایش نسبت به سال قبل به حدود ۴۰۱/۷ هزار تن رسید. از مجموع تولیدات ۶۷/۰ درصد از آبهای جنوب، ۱۰/۷ درصد از آبهای شمال و مابقی از آبهای داخل کشور تامین شده است. صادرات فرآورده‌های شیلات در سال مورد بررسی ۱۴/۱ هزار تن به ارزش

۶۰/۷ میلیون دلار بود که نسبت به ارقام سال قبل به ترتیب ۴۱/۹ درصد افزایش و ۹/۹ درصد کاهش نشان می‌دهد.

واردات و موجودی انبار مواد عمده غذایی

وضعیت تولید و صادرات شیلات

(ارزش: میلیون دلار)

(وزن: تن)

نوع محصول	سال		درصد تغییر
	۱۳۸۰	۱۳۸۱	
تولید	۳۹۹۰۰۰	۴۰۱۶۷۰	۰/۷
آبهای جنوب	۲۶۲۸۰۵	۲۶۹۰۰۰	۲/۴
آبهای شمال	۶۲۵۵۰	۴۲۸۴۳	-۳۱/۵
آبهای داخلی	۷۳۶۴۵	۸۹۸۲۷	۲۲/۰
صادرات			
ارزش	۶۷/۴	۶۰/۷	-۹/۹
مقدار	۹۹۰۴	۱۴۰۵۲	۴۱/۹

ماخذ: شرکت سهامی شیلات

در سال مورد بررسی به منظور تامین مواد غذایی، تنظیم بازار و کنترل قیمتها، واردات مواد عمده غذایی توسط دولت ادامه یافت. در این سال واردات گندم (براساس آمارهای سازمان غله) و شکر (براساس آمار شرکت بازرگانی دولتی) در مقایسه با سال قبل به ترتیب ۵۲/۸ و ۷۹/۵ درصد تنزل یافت. کاهش واردات گندم به دلیل افزایش تولید این محصول (۳۱/۶ درصد) بود. در ضمن حدود ۳۳۸ هزار تن بر موجودی انبار این محصول نسبت به سال قبل افزوده شد. همچنین دولت به منظور

حمایت از کشاورزان چغندرکار داخلی و افزایش تولید شکر، واردات شکر را نسبت به سال قبل به میزان ۴۸۲ هزار تن کاهش داد و به ۱۲۴ هزار تن محدود نمود. واردات گوشت قرمز توسط شرکت سهامی پشتیبانی امور دام کشور که طی چند سال اخیر روند نزولی داشته در سال مورد بررسی نیز با ۲۳/۵ درصد کاهش نسبت به سال قبل به ۱۳ هزار تن محدود گردید. در مقابل موجودی انبار گوشت قرمز با اندکی افزایش به ۱۷ هزار تن رسید.

واردات و موجودی انبار مواد عمده غذایی

(هزار تن)

نوع محصول	واردات		درصد تغییر	موجودی در پایان سال	
	۱۳۸۱	۱۳۸۰		۱۳۸۱	۱۳۸۰
گندم (۱)	۲۶۱۶	۵۵۳۸	-۵۲/۸	۲۸۱۴	۲۴۷۶
شکر (۲)	۱۲۴	۶۰۶	-۷۹/۵	۵۷۱	۳۸۳
گوشت قرمز (۲)	۱۳	۱۷	-۲۳/۵	۱۷	۱۶

ماخذ: سازمان غله، شرکت بازرگانی دولتی و شرکت سهامی پشتیبانی امور دام کشور

۱- واردات گندم تماماً توسط بخش دولتی صورت می‌گیرد.

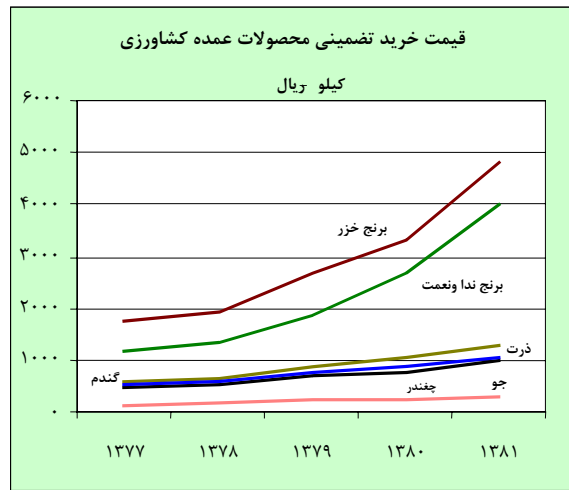
۲- شامل واردات بخش خصوصی نمی‌باشد.

قیمت تضمینی خرید محصولات کشاورزی

(کیلوگرم/ریال)

درصد تغییر	۱۳۸۱	۱۳۸۰	نوع محصول
۲۳/۸	۱۳۰۰	۱۰۵۰	گندم
۲۳/۸	۹۹۰	۸۰۰	جو
۴۵/۵	۴۸۰۰	۳۳۰۰	برنج خزر، فجر و ساحل
۴۶/۳	۴۱۷۰	۲۸۵۰	برنج سفیلرود
۴۸/۱	۴۰۰۰	۲۷۰۰	برنج ندا و نعمت
۰	۳۳۵۰	۰۰	برنج امل، چرام و یاسوج
۲۰/۲	۱۰۷۰	۸۹۰	ذرت
۲۰/۲	۳۰۳	۲۵۲	چغندر قند
۱۷/۹	۲۴۰۰	۲۰۳۵	آفتابگردان
۱۹/۸	۲۱۲۰	۱۷۷۰	سویا
۴۲/۹	۲۲۰۰	۱۵۴۰	چای (برگ سبز)
۱۸/۲	۲۷۰۰	۲۲۸۵	عدس
۱۶/۲	۲۴۰۰	۲۰۶۵	لوبیا قرمز
۱۸/۳	۲۶۵۰	۲۲۴۰	لوبیا سفید
۱۸/۳	۲۶۵۰	۲۲۴۰	لوبیا چیتی
۳۳/۷	۲۵۰۰	۱۸۷۰	نخود
۲۵/۹	۵۵۰	۴۲۷	سبب زمینی (پاییزه)
۱۷/۰	۳۳۰۰	۲۸۲۰	پنبه (وش)
۲۲/۰	۲۵۰۰	۲۰۵۰	کلزا
۳۶/۵	۴۶۰	۳۳۷	پیاز (پاییزه)

ماخذ: وزارت جهاد کشاورزی

خرید تضمینی محصولات عمده کشاورزی

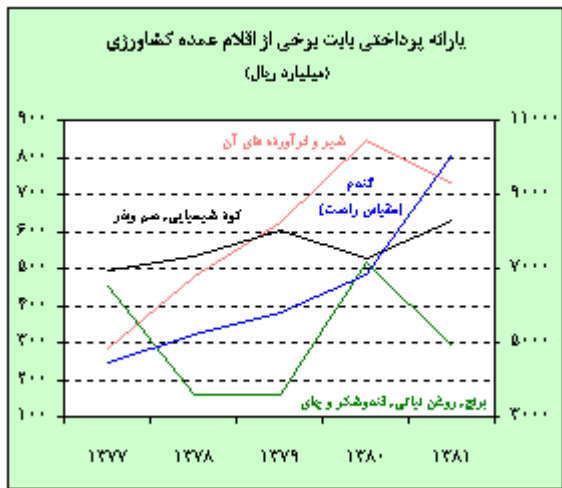
در سال ۱۳۸۱ سیاست خرید محصولات کشاورزی با قیمتهای تضمینی که به منظور تشویق و ترغیب کشاورزان به تولید محصولات اساسی کشاورزی صورت می‌گیرد، مانند سالهای قبل ادامه یافت. در این سال قیمت تضمینی خرید محصولات بین ۱۶/۲ الی ۴۸/۱ درصد افزایش یافت که بیشتر

از نرخ تورم (۱۵/۸ درصد) برای این سال بوده است. بیشترین افزایش مربوط به قیمت تضمینی خرید برنج ندا و نعمت بود که نقش موثری در تشویق کشاورزان به کشت ارقام پرمحصول داشته است. قیمت تضمینی خرید گندم نیز معادل ۲۳/۸ درصد نسبت به سال گذشته افزایش یافت و به ۱۳۰۰ ریال در هر کیلوگرم رسید. افزایش قیمت تضمینی خرید گندم به همراه افزایش تولید موجب شد تا گندم مازاد بر مصرف خریداری شده از کشاورزان در این سال به ۸/۸ میلیون تن برسد که نسبت به سال ۱۳۸۰ معادل ۸۳/۳ درصد رشد نشان می‌دهد. همچنین در این سال برای اولین بار سازمان مرکزی تعاون روستایی اقدام به خرید برنج به نرخهای تضمینی نمود. براین اساس ۷۳/۴ هزار تن برنج پرمحصول از برنج کاران خریداری گردید که بیشترین آن (۵۷/۵ هزار تن) مربوط به استان مازندران بود.

یارانه پرداختی

براساس آمار وزارت امور اقتصادی و دارایی و سازمان حمایت مصرف کنندگان و تولید کنندگان، مجموع یارانه پرداختی دولت با احتساب یارانه مربوط به طرح طوبی، فروش بلیط مترو و دارو و شیرخشک با ۲۵/۶ درصد افزایش نسبت به سال قبل به ۱۳۱۵۲/۵ میلیارد ریال بالغ گردید. در سال مزبور نسبت یارانه پرداختی دولت به تولید ناخالص داخلی به قیمت پایه (با نفت) به قیمت های جاری، به ۱/۴ درصد رسید که در مقایسه با نسبت مشابه در سال قبل (۱/۶ درصد) کاهش نشان می‌دهد. در این سال یارانه پرداختی بابت اقلام عمده کشاورزی با ۲۸ درصد افزایش نسبت به سال قبل به ۱۲۱۱۶ میلیارد ریال بالغ گردید، سهم یارانه اقلام مزبور از کل یارانه پرداختی دولت با افزایش همراه بود و از ۹۰/۴ درصد در سال قبل به ۹۲/۱ درصد رسید. به استثنای اقلامی چون گندم، سم، بذر و کود شیمیایی و واکسن و داروهای دامی که یارانه پرداختی بابت آنها نسبت به سال قبل افزایش یافت، میزان یارانه پرداختی بابت بقیه اقلام کاهش نشان می‌دهد.

در این سال یارانه گندم به ۱۰۰۶۰/۵ میلیارد ریال رسید که ۴۷/۵ درصد نسبت به سال قبل افزایش داشت و همانند سالهای قبل بیشترین سهم در کل یارانه پرداختی (۷۶/۵ درصد) را به خود اختصاص داد. پس از گندم، شیر و فرآورده های آن (۵/۵ درصد) و سم، بذر و کود شیمیایی (۴/۸ درصد) در مراتب بعدی قرار دارند. در سال مذکور یارانه اقلام برنج، روغن نباتی و قند و شکر به ۲۸۹/۹ میلیارد ریال کاهش یافت که ۴۴ درصد نسبت به سال قبل تنزل نشان می دهد. از این رقم ۱۱۹ میلیارد ریال یارانه به تولیدکنندگان شکر پرداخت شد تا آنها بتوانند محصول تولیدی خود را به قیمت بازار عرضه نمایند. در سال مورد بررسی ۲۲۸ میلیارد ریال یارانه برای اجرای طرح طوبی در قالب بند (الف) تبصره ۲۰ قانون بودجه سال ۱۳۸۱ در اختیار وزارت جهاد کشاورزی قرار گرفت که نسبت به رقم مشابه سال قبل ۶/۲ درصد افزایش داشت.

همچنین در این سال از محل بند (ب) ماده ۴۶ قانون برنامه سوم به آن دسته از کالاهایی که صدور آنها به دلایل مختلف و به تشخیص وزارت بازرگانی با رکود همراه بود^(۱)، مبلغ ۵۵ میلیارد ریال از طرف دولت بابت صادرات مرغ، تخم مرغ، میگوی پرورشی، چرم، کشمش و چای جوایز و یارانه های صادراتی پرداخت گردید که این میزان در مقایسه با سال قبل ۶۷/۷ درصد کاهش نشان می دهد.

در سال ۱۳۸۱ در راستای سیاستهای دولت جهت اصلاح قیمت ها، حرکت به سمت استقرار سازوکار بازار و

بهینه سازی مصرف نهاده های تولید، قیمت انواع کود شیمیایی توزیع شده از طرف شرکت خدمات حمایتی کشاورزی بطور متوسط ۱۰ درصد افزایش یافت. علیرغم این اقدام، یارانه پرداختی دولت بابت سم، بذر و کود شیمیایی نیز با ۱۸/۸ درصد افزایش نسبت به سال قبل به ۶۲۷/۵ میلیارد ریال رسید که حدود ۸۸/۴ درصد از این رقم مربوط به یارانه کود شیمیایی است. مقدار کود شیمیایی توزیع شده در این سال به ۲۸۳۱/۷ هزار تن رسید که نسبت به سال قبل ۹۶/۴ درصد رشد نشان می دهد.

یارانه پرداختی بابت برخی از اقلام عمده کشاورزی

(میلیارد ریال)

سهم (درصد)	سال		درصد تغییر	
	۱۳۸۱	۱۳۸۰		
۷۶/۵	۶۵/۱	۱۰۰۶۰/۵	۴۷/۵	گندم
۲/۲	۴/۹	۲۸۹/۹	-۴۴/۰	برنج، روغن نباتی، قند و شکر و چای
۵/۵	۸/۱	۲۹۸/۵	-۱۳/۶	شیر و فرآورده های آن
۲/۳	۳/۱	۲۹۸/۵	-۹/۰	گوشت
۴/۸	۵/۱	۶۲۷/۵	۱۸/۸	سم، بذر و کود شیمیایی
۰/۲	۰/۲	۲۱/۱	۵/۵	واکسن و داروهای دامی
۰/۲	۱/۳	۲۹/۸	-۷۸/۲	دانه های روغنی
*	۱/۰	۴/۳	-۹۵/۸	مرغ و تخم مرغ
۰/۴	۱/۶	۵۵/۰	-۶۷/۷	صادرات محصولات کشاورزی (۱)
۹۲/۱	۹۰/۴	۱۲۱۱۶/۰	۲۸/۰	جمع یارانه پرداختی به اقلام کشاورزی
۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۱۳۱۵۲/۵	۲۵/۶	کل

ماخذ: سازمان حمایت مصرف کنندگان و تولید کنندگان
۱- شامل یارانه صادرات محصولات نساجی نیز می باشد.

۱- مفاد مصوبه شماره ۴۴۲۳۵/ت/۲۵۵۵۶ مورخ ۱۳۸۰/۱۰/۱۲ هیات وزیران.

سرمایه‌گذاری دولت

کشاورزی و منابع آب

در سال ۱۳۸۱ اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای ملی دولت جهت "توسعه کشاورزی و منابع طبیعی و منابع آب" با در نظر گرفتن اعتبارات پرداختی بابت برنامه تحقیقات کشاورزی و منابع طبیعی (بدون احتساب اعتبارات استانی)، با ۱۴۰/۶ درصد افزایش نسبت به سال قبل به ۸۶۸۹/۷ میلیارد ریال رسید. مطابق بند (م) تبصره ۲۱ قانون بودجه سال ۱۳۸۱ دولت اجازه یافت تا بخشی از اعتبارات مورد نیاز طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای را از طریق استفاده از تسهیلات خارجی و فروش اوراق قرضه ارزی تامین نماید. مجموع اعتبارات پرداختی بند (م) به فصل کشاورزی حدود ۲۸۷/۹ میلیارد ریال بود که ۳۱/۱ درصد کل اعتبارات اختصاص یافته به این فصل را شامل می‌شود. اعتبارات ملی دولت جهت توسعه کشاورزی با ۶۹/۷ درصد افزایش نسبت به رقم مشابه پرداختی در سال قبل به ۹۲۵/۱ میلیارد ریال رسید. به استثناء برنامه‌های آب و خاک و کمک‌های فنی و اعتباری، اعتبارات پرداختی برای دیگر برنامه‌های این فصل با کاهش همراه بود. دو برنامه مذکور بیشترین میزان اعتبار دریافتی را به ترتیب با سهمی معادل ۲۲/۱ درصد و ۲۹/۶ درصد به خود اختصاص دادند که نسبت به سال قبل به ترتیب ۸۹/۹ درصد و ۲۶۳ درصد افزایش نشان می‌دهند. در برنامه آب و خاک طرح توسعه مکانیزاسیون بیشترین اعتبار را دریافت نموده است.

در سال مورد بررسی اعتبارات طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای ملی بابت "منابع طبیعی" با احتساب اعتبارات پرداختی از محل بند (م) تبصره ۲۱ قانون بودجه (۴۱۷/۱ میلیارد ریال) با ۱۸۵/۱ درصد افزایش نسبت به سال قبل به ۴۸۱/۲ میلیارد ریال رسید. در این فصل برنامه مدیریت حوضه‌های آبخیز (۲۲۲ میلیارد ریال) و شیلات و آبزیان (۱۲۹/۶ میلیارد ریال) بیشترین اعتبار را دریافت نمودند. برنامه ریزی و مدیریت مراتع کشور نیز ۸۷/۲ میلیارد ریال اعتبار به خود اختصاص داد.

در سال مورد بررسی ۲۴۰/۳ میلیارد ریال نیز به برنامه تحقیقات کشاورزی و منابع طبیعی اختصاص یافت که نسبت به سال قبل ۲۳/۴ درصد تنزل داشت.

در این سال اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای ملی دولت جهت "منابع آب" با احتساب پرداختی از محل بند (م) تبصره ۲۱ قانون بودجه (۴۰۹۲/۹ میلیارد ریال) و اعتبار در قالب برنامه کمک‌های فنی و اعتباری بالغ بر ۷۰۴۳/۱ میلیارد ریال بود که نسبت به سال قبل ۱۷۲/۶ درصد رشد داشت. در این فصل برنامه‌های "تامین آب"، "آبرسانی به شهرها و صنایع" و "بهبود بهره‌برداری و حفاظت از منابع آب" بیشترین میزان اعتبار دریافتی را به خود اختصاص دادند که نسبت به اعتبارات پرداختی سال قبل به ترتیب از افزایشی معادل ۳۳۳/۰، ۱۷۸/۱ و ۱۶۰/۸ درصد برخوردار گردیدند.

تملک دارایی‌های سرمایه‌ای جهت توسعه کشاورزی و منابع آب

(میلیارد ریال)

سهم (درصد)	سال		درصد تغییر	سال	
	۱۳۸۰	۱۳۸۱		۱۳۸۰	(۱)۱۳۸۱
کشاورزی و منابع طبیعی (۲)	۱۰۲۷/۶	۱۶۴۶/۶	۶۰/۲	۲۸/۵	۱۸/۹
منابع آب	۲۵۸۳/۶	۷۰۴۳/۱	۱۷۲/۶	۷۱/۵	۸۱/۱
کل	۳۶۱۱/۲	۸۶۸۹/۷	۱۴۰/۶	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰

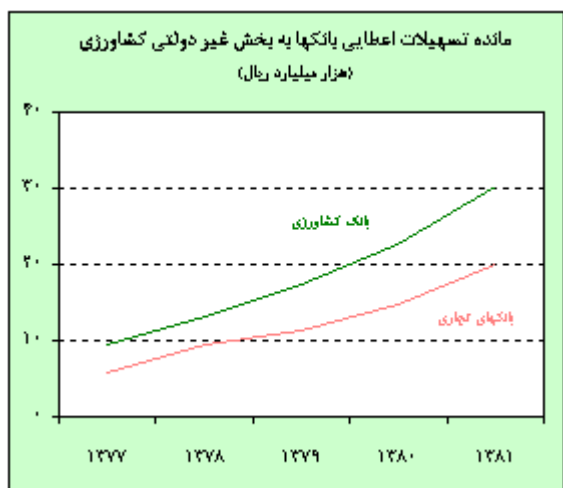
ماخذ: سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور و وزارت امور اقتصادی و دارایی

۱- ارقام شامل اعتبارات عمرانی پرداخت شده از محل بند (م) تبصره ۲۱ قانون بودجه سال نیز می‌باشد.

۲- شامل اعتبارات عمرانی برای تحقیقات کشاورزی و منابع طبیعی نیز می‌باشد.

تسهیلات بانکی

در سال مورد بررسی مانده تسهیلات اعطایی بانکها و موسسات اعتباری به بخش های دولتی و غیردولتی کشاورزی با ۳۷/۹ درصد رشد به ۵۱/۹ هزارمیلیارد ریال رسید که ۹۶۷ درصد (۵۰/۲ هزار میلیارد ریال) آن را مانده تسهیلات به بخش غیردولتی تشکیل داد. بخشی از افزایش مانده تسهیلات اعطایی بانکها به بخش کشاورزی همانند سالهای قبل ناشی از استمهال بدهی کشاورزان به دلیل خشکسالی بود.

بررسی عملکرد اعتباری بانکها در بخش های دولتی و غیردولتی کشاورزی نشان می دهد که سهم بانکهای تجاری از کل مانده تسهیلات اعطایی به بخش کشاورزی با اندکی کاهش از ۳۹/۳ درصد در پایان سال ۱۳۸۰ به ۳۸/۸ درصد در پایان سال ۱۳۸۱ رسید و به همین میزان نیز به سهم بانک کشاورزی افزوده شد. در این سال مانده تسهیلات اعطایی بانکها و موسسات اعتباری غیردولتی به بخش کشاورزی به ۴ میلیارد ریال رسید که نسبت به مانده در پایان سال قبل (۳/۷ میلیارد ریال) افزایش اندکی نشان می دهد.

در سال ۱۳۸۱ مطالبات سررسید گذشته و معوق

بانکها و موسسات اعتباری از بخش غیردولتی کشاورزی با ۶۷ درصد افزایش نسبت به سال قبل به ۶۱۰۲/۴ میلیارد ریال رسید. در ضمن نسبت مطالبات مذکور در بخش کشاورزی به کل مانده تسهیلات اعطایی به بخش غیردولتی مزبور حدود ۱/۱۲ درصد بود.

در پایان اسفند ماه ۱۳۸۱ مانده تسهیلات اعطایی بانک کشاورزی به بخش های دولتی و غیردولتی به ۳۱۷۷۳/۹ میلیارد ریال رسید که نسبت به پایان سال ۱۳۸۰ حدود ۳۸/۹ درصد افزایش نشان می دهد. براساس گزارش بانک مذکور، در سال مورد بررسی، این بانک ۲۲۶۰۷/۶ میلیارد ریال در قالب تسهیلات تکلیفی و غیرتکلیفی به کشاورزان پرداخت نمود که ۳۷/۱ درصد نسبت به سال قبل افزایش داشت. از کل تسهیلات پرداختی ۷۵ درصد از محل منابع داخلی (تسهیلات غیرتکلیفی) بود که نسبت به سال قبل (۷۰/۹ درصد) افزایش داشته و مابقی (۲۵ درصد) از محل تبصره های مختلف قانون بودجه (تسهیلات تکلیفی) پرداخت شده است. از کل تسهیلات مذکور ۶۰۷۵/۱ میلیارد ریال (۲۶/۹ درصد) بابت سرمایه گذارهای جدید و مابقی بابت سرمایه در گردش بوده است.

مانده تسهیلات اعطایی بانکها و موسسات اعتباری به بخش غیر دولتی کشاورزی (۱)

(میلیارد ریال)

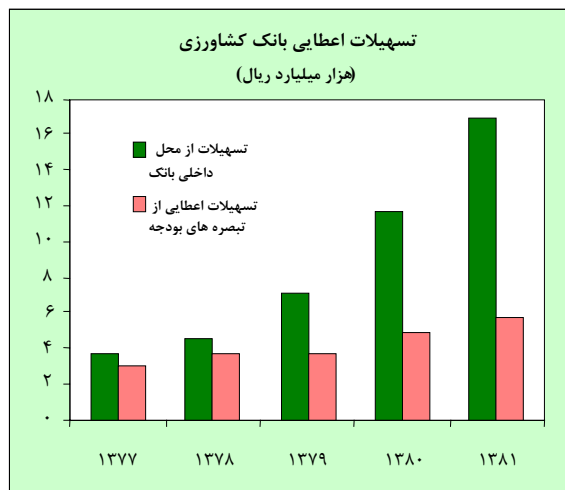
سهم (درصد)	درصد تغییر		پایان سال		
	۱۳۸۰	۱۳۸۱	۱۳۸۰	۱۳۸۱	
۳۹/۶	۳۹/۳	۳۵/۲	۱۹۹۱۸/۰	۱۴۷۲۹/۸	بانک های تجاری
۶۰/۴	۶۰/۷	۳۳/۴	۳۰۳۲۱/۴	۲۲۷۳۴/۵	بانک کشاورزی
.	.	۸/۱	۴/۰	۳/۷	بانکها و موسسات اعتباری غیردولتی
۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۳۴/۱	۵۰۲۴۳/۴	۳۷۴۶۸/۰	کل

۱- شامل سود و درآمد سالهای آتی نمی باشد.

در سال مورد بررسی میزان وصولی های بانک کشاورزی بابت تسهیلات سالهای قبل ۱۵۷۴۱/۵ میلیارد ریال بود که نسبت به رقم مشابه سال قبل ۵۶/۲ درصد افزایش داشت و موجب توسعه منابع بانک در پرداخت تسهیلات جدید گردید. از این مقدار ۷۰/۹ درصد (۱۱۱۶۶/۳ میلیارد ریال) مربوط به تسهیلات غیر تکلیفی پرداخت شده در سالهای قبل و مابقی وصولی های تسهیلات تکلیفی بوده است.

ترکیب تسهیلات پرداختی بانک کشاورزی برحسب عقود اسلامی نشان می دهد که بیشترین تسهیلات در قالب عقد فروش اقساطی به مبلغ ۷۷۲۱/۴ میلیارد ریال بوده که ۳۴/۲ درصد از کل تسهیلات پرداختی را به خود اختصاص داده و نسبت به سال ۱۳۸۰ از ۲۸/۸ درصد افزایش برخوردار گردیده است. پس از آن تسهیلات پرداختی در قالب مشارکت مدنی و مضاربه در مراتب بعدی قرار داشتند که به ترتیب با ۲۶/۴ درصد و ۳۵/۲ درصد رشد به ۵۹۶۵/۱ میلیارد ریال و ۴۰۷۹/۴ میلیارد ریال بالغ گردیدند.

ترکیب پرداختهای غیر تکلیفی (از محل منابع داخلی) بانک کشاورزی از نظر نوع مصرف نشان می دهد که همانند سالهای قبل، پرداختهای بانک بابت امور زراعت (پس از سایر امور) بالاترین سهم (۲۶/۲ درصد) از کل پرداختها را به خود اختصاص داده و با ۱۵/۷ درصد رشد نسبت به سال قبل به ۴۴۴۵/۸ میلیارد ریال بالغ گردیده است. از مجموع تسهیلات پرداختی در امور زراعت، ۱۲۰۰/۳ میلیارد ریال بابت سرمایه گذاری جدید بوده که نسبت به سال قبل ۱۱/۹ درصد کاهش داشته

و مابقی سرمایه در گردش بوده است. سرمایه گذاری های جدید در فعالیت زراعت عمدتاً در امور آبیاری (۶۹۵/۴ میلیارد ریال) و ماشین آلات کشاورزی (۳۴۲/۶ میلیارد ریال) صورت پذیرفته است. پس از زراعت بیشترین سهم به دامداری و دامپروری (۱۵/۶ درصد) و خدمات کشاورزی (۷/۶ درصد) تعلق داشت. از مجموع اعتبارات پرداختی به فعالیتهای دامپروری، ۱۳۱۱/۷ میلیارد ریال بابت گوسفندداری، ۱۳۴۰/۵ میلیارد ریال بابت گاوداری و مابقی پرورش شتر بوده است. بخش عمده تسهیلات اختصاص یافته به خدمات کشاورزی (۱۲۸۱/۵ میلیارد ریال) صرف سرمایه

در گردش و مابقی به مبلغ ۴۲۰/۷ میلیارد ریال بابت سرمایه گذاریهای جدید بوده است.

بررسی آمار تسهیلات اعطایی غیر تکلیفی بانک کشاورزی برحسب مدت بازپرداخت نشان می دهد که در سال ۱۳۸۱ مانند سالهای گذشته، بیشترین تسهیلات دارای بازپرداخت کمتر از ۲ سال بوده که مقدار آن (۱۲۶۰۳/۱ میلیارد ریال) نسبت به سال قبل ۶۵/۳ درصد افزایش داشته است. با افزایش حجم تسهیلات پرداختی کوتاه مدت، سهم این نوع تسهیلات نسبت به کل تسهیلات غیر تکلیفی افزایش و متقابلاً از سهم تسهیلات با بازپرداخت میان مدت و بلندمدت کاسته گردیده که این امر نشان دهنده گرایش بانک کشاورزی به استفاده از منابع داخلی در طرحهای زودبازده می باشد. با توجه به ویژگیهای سرمایه گذاری در بخش کشاورزی که دوره بازگشت بلند مدت دارد، منابع داخلی بانک کمتر صرف امور سرمایه گذاری شده است.

مقایسه تسهیلات غیر تکلیفی اعطایی بانک کشاورزی (۱) برحسب مدت بازپرداخت

(میلیون ریال)

سهم (درصد)		درصد تغییر	سال		
۱۳۸۱	۱۳۸۰		۱۳۸۱	۱۳۸۰	
۷۴/۳	۶۵/۲	۶۵/۳	۱۲۶۰۳۱۳۸	۷۶۲۶۰۹۴	کمتر از ۲ سال
۲۱/۷	۳۰/۵	۳/۴	۳۶۸۳۷۰۵	۳۵۶۱۷۱۲	۲ تا ۱۰ سال
۴/۰	۴/۳	۳۴/۰	۶۷۶۴۴۸	۵۰۴۷۸۲	۱۰ تا ۱۵ سال
۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۴۵/۱	۱۶۹۶۳۲۹۱	۱۱۶۹۲۵۸۸	کل

۱- شامل سود و درآمد سالهای آتی نمی باشد.

در سال ۱۳۸۱ براساس گزارش بانک کشاورزی، مجموع خسارات وارده به بخش کشاورزی و دامی بالغ بر ۲۰۱۹۱ میلیارد ریال بود که حدود ۸۷/۶ درصد آن مربوط به خسارات ناشی از خشکسالی بود. صندوق کمک به تولیدکنندگان خسارت دیده محصولات کشاورزی و دامی در این سال جمعاً مبلغ ۳۹۲/۵ میلیارد ریال کمک بلاعوض به ۴۷۴ هزار نفر از کشاورزان و دامداران خسارت دیده از عوامل قهری پرداخت نمود. حدود ۹۲/۶ درصد از کل مبلغ مذکور مربوط به خسارات وارده بر اثر خشکسالی و مابقی مربوط به سایر عوامل قهری می باشد. مبلغ و تعداد کشاورزان و تولیدکنندگان برخوردار از این کمکها نسبت به سال قبل به ترتیب با ۲۷/۳ و ۳۱/۵ درصد کاهش همراه بود. کمک بلاعوض پرداختی طی سال مورد بررسی از محل ماده ۱۰ قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (مصوب ۱۳۸۰) و بند (الف) تبصره ۱۱ قانون بودجه سال ۱۳۸۱ تامین مالی شده است. مطابق مفاد ماده قانونی مذکور به دولت اجازه داده شد که برای پیشگیری، امدادسانی، بازسازی و نوسازی مناطق آسیب دیده از حوادث غیرمترقبه از جمله سیل، خشکسالی، زلزله، سرمازدگی، تگرگ، آفت‌های فراگیر محصولات کشاورزی و بیماریهای همه‌گیر دامی، اعتبار مورد نیاز تا معادل یک درصد بودجه عمومی هر سال را در قوانین بودجه سالانه منظور نمایند.

بیمه محصولات کشاورزی

در سال ۱۳۸۱ صندوق بیمه محصولات کشاورزی ۳۰۶۲/۳ هزار هکتار از اراضی زیر کشت ۲۵ محصول زراعی و باغی را در برابر خسارات ناشی از عوامل قهری و طبیعی تحت پوشش بیمه قرار داد. در این سال گلرنگ، عدس، لوبیا، نخود، زعفران و گل و گیاهان زینتی به فهرست محصولات بیمه شده افزوده گردید. سطح اراضی بیمه شده در سال ۱۳۸۱ نسبت به سال قبل ۸۴/۹ درصد (۱/۴ میلیون هکتار) افزایش یافت که عمدتاً ناشی از گسترش پوشش بیمه‌ای مزارع گندم (۱۰۷/۷ درصد)، برنج (۱۶۲/۸ درصد) و جو (۴۹/۹ درصد) بوده است. در مقابل کشاورزان پنبه کار و تولیدکنندگان پیاز و سیب زمینی از خدمات بیمه ای کمتری استفاده نمودند. در سال مورد بررسی حدود ۹۷۸/۵ هزار هکتار از مجموع اراضی بیمه شده دچار خسارت شد که صندوق بیمه محصولات کشاورزی ۴۰۳/۴ میلیارد ریال غرامت بابت آن پرداخت نمود. بدین ترتیب متوسط خسارت پرداخت شده برای هر هکتار از اراضی مذکور بالغ بر ۴۱۲ هزار ریال گردید که نسبت به رقم مشابه سال قبل ۳۶ درصد کاهش داشته که نشان‌دهنده تقلیل شدت خسارت می باشد. از مجموع اراضی خسارت دیده به ترتیب ۸۱/۵، ۳/۸ و ۳/۷ درصد مربوط به گندم، چغندر قند و برنج بوده که متوسط خسارت پرداختی بابت هر هکتار از محصولات مذکور بالغ بر ۲۰۸/۴، ۸۵۴/۱ و ۹۴۱/۶ هزار ریال برآورد می گردد.

درسال موردبررسی از مجموع اراضی بیمه شده ، ۱۰۸۳ هزار هکتار تحت پوشش بیمه خشکسالی قرارداد است که نسبت به سال قبل افزایش قابل توجهی (۹۹۸/۱ درصد) نشان می دهد. از این اراضی ۳۴۷ هزار هکتار دچار خسارات ناشی از خشکسالی شد که صندوق بیمه ۲۸۵ هزار ریال بابت هر هکتار آن غرامت پرداخت نمود.

اراضی بیمه شده و خسارت پرداختی به کشاورزان

نوع محصول	سطح اراضی بیمه شده (هزارهکتار)		سطح اراضی خسارت دیده (هزار هکتار)		خسارت پرداختی (میلیون ریال)	
	۱۳۸۱	۱۳۸۰	۱۳۸۱	۱۳۸۰	۱۳۸۱	۱۳۸۰
گندم	۲۲۵۲/۳	۱۰۸۴/۴	۱۲۱/۱	۷۹۷/۰	۱۶۶۰۹۳/۰	۴۸۹۹۶/۰
برنج	۱۵۳/۲	۵۸/۳	۴/۷	۳۶/۰	۳۳۸۹۹/۳	۶۷۳۰/۳
پنبه	۶۶/۴	۹۳/۵	۶/۹	۵/۶	۲۳۲۴/۷	۴۳۵۷/۸
چغندر قند	۱۸۴/۹	۱۷۱/۷	۷/۳	۳۷/۰	۳۱۶۰۳/۰	۳۲۲۴/۷
سویا	۱۹/۲	۱۷/۷	۱/۶	۲/۶	۲۳۰۱/۶	۱۵۶۶/۵
سیب زمینی	۲۹/۵	۳۲/۷	۵/۴	۴/۷	۹۰۹۹/۹	۷۹۰۹/۶
آفتابگردان	۳/۵	۳/۵	۱/۲	۰/۴	۲۳۲/۸	۴۹۳/۷
ذرت	۶۷/۲	۴۹/۸	۱۴/۶	۶/۷	۴۹۵۷/۰	۱۱۵۰۳/۰
جو	۱۰۸/۱	۷۲/۱	۹/۵	۱۵/۸	۵۵۱۱/۹	۳۸۰۲/۹
پیاز	۱/۴	۲/۵	۰/۲	۰/۴	۷۱/۰	۱۸۰/۰
انگور	۱۱/۱	۶/۸	۲/۷	۴/۹	۱۶۹۶۲/۲	۷۵۳۰/۲
سیب	۶/۹	۳/۳	۲/۲	۵/۸	۱۹۴۲۵/۱	۸۸۰۰/۳
مرکبات	۴/۲	۲/۹	۰/۴	۰/۸	۱۴۱۲/۶	۵۳/۲
خرما	۱۴/۳	۴/۰	۴/۳	۱۰/۷	۲۶۸۱۴/۴	۳۱۸۱/۹
انار	۱/۲	۰/۶	۰/۳	۰/۶	۱۲۷۲/۵	۸۲۸/۵
چای	۱۶/۵	۸/۶	۷/۷	۱۵/۵	۳۱۲۰۲/۷	۷۶۹۸/۶
پسته	۳۰/۱	۰/۹	۰/۸	۳/۲	۱۳۱۸۲/۸	۵۶۲۳/۹
بادام	۵/۳	۱/۱	۰/۸	۳/۹	۱۷۰۸۳/۳	۲۲۹۳/۲
کلزا	۶۷/۰	۴۲/۰	۷/۴	۲۲/۰	۱۲۴۷۲/۳	۳۱۲۹/۷
سایر	۲۰/۰	۰/۰	۰/۰	۵/۳	۷۴۴۶/۴	۰/۰
کل	۳۰۶۲/۳	۱۶۵۶/۴	۱۹۸/۷	۹۷۸/۵	۴۰۳۳۶۸/۵	۱۲۷۹۰۴/۱

ماخذ: صندوق بیمه محصولات کشاورزی

شرکتهای اتحادیههای تعاونی روستایی

در سال ۱۳۸۱ تعداد ۲۹۴۸ شرکت تعاونی روستایی فعال در کشور وجود داشت که حدود ۴/۵ میلیون نفر از روستاییان را تحت پوشش قرار داد و از نظر تعداد و اعضا تغییر محسوسی نسبت به سال قبل نشان نداد. در این سال استان مازندران با دارا بودن ۱۸۳ شرکت تعاونی بیشترین سرمایه (۳۸۰۵۱ میلیون ریال) را در بین استانهای کشور به خود اختصاص داد. در سال مورد بررسی شرکتهای تعاونی روستایی حدود ۳۵۷ میلیارد ریال وام جهت مصارف مختلف به کشاورزان پرداخت نمودند که نسبت به سال قبل ۱۸/۵ درصد افزایش نشان می دهد. تعداد اتحادیههای تعاونی روستایی که از مشارکت شرکتهای تعاونی روستایی تشکیل می شود در این سال تغییر چندانی نداشت و میزان سرمایه آنها با ۴/۶ درصد رشد نسبت به سال گذشته به حدود ۱۲۳ میلیارد

ریال رسید. علاوه بر آن در سال مورد بررسی تعداد ۱۴۳ شرکت تعاونی زنان روستایی با دارا بودن حدود ۳/۵ میلیارد ریال سرمایه، خدمات ویژه به بیش از ۲۹ هزار نفر از زنان روستایی ارائه کردند و ۱۸۵۴ شرکت تعاونی کشاورزی با ۲۳۷ میلیارد ریال سرمایه و وظیفه امداد رسانی به کشاورزان را برعهده داشتند. در این سال ۴۴۶ صندوق قرض الحسنه روستایی نیز با دارا بودن حدود ۲۸۶ هزار عضو به ۱۶۷ هزار نفر از اعضا در مجموع ۳۹۷ میلیارد ریال وام پرداخت نمودند.

وضعیت شرکتهای و اتحادیه های

تعاونی روستایی

درصد تغییر	۱۳۸۱	۱۳۸۰	
			شرکتهای تعاونی روستایی
*	۲۹۴۸	۲۹۴۷	تعداد
۰/۷	۴۴۷۷	۴۴۴۴	تعداد اعضا (هزار نفر)
۸/۷	۳۸۸۵۴۸	۳۵۷۴۰۴	میزان سرمایه (میلیون ریال)
۱۸/۵	۳۵۷۳۳۸	۳۰۱۵۴۰	میزان وام پرداختی (میلیون ریال)
			اتحادیه های تعاونی روستایی
۰/۴	۲۵۶	۲۵۵	تعداد
*	۳۰۰۵	۳۰۰۴	تعداد شرکتهای عضو
۴/۶	۱۲۲۹۵۲	۱۱۷۵۰۴	میزان سرمایه (میلیون ریال)

ماخذ: سازمان مرکزی تعاون روستایی

بازرگانی خارجی در بخش کشاورزی

صادرات

بر اساس آمارهای منتشره از سوی گمرک، در سال مورد بررسی ۱۵۱۶ هزار تن کالای کشاورزی به ارزش ۱/۳ میلیارد دلار به خارج از کشور صادر شد که از نظر وزن و ارزش به ترتیب ۸/۲ درصد کاهش و ۱۳/۹ درصد افزایش نشان می دهد. در مجموع در سال مورد بررسی صادرات محصولات کشاورزی ۱/۳ درصد از وزن و ۲۷/۲ درصد از ارزش صادرات غیرنفتی کشور را به خود اختصاص داده است.

وضعیت صادرات کالاهای کشاورزی

(ارزش: هزار دلار)
(وزن: تن)

درصد تغییر	۱۳۸۱		۱۳۸۰			
	ارزش	وزن	ارزش	وزن		
۸/۴	۲۴/۲	۴۲۸۲۶۴	۶۳۵۴۱۶	۳۹۴۹۷۱	۵۱۱۵۸۱	خشکبار
-۱۲/۹	۲/۷	۷۱۰۲۸۷	۲۵۷۴۸۹	۸۱۵۶۰۸	۲۵۰۸۴۱	محصولات نباتی
-۲۲/۸	۴/۰	۶۳۰۸۹	۱۴۵۷۰۰	۸۱۶۷۳	۱۴۰۰۸۰	محصولات دامی
۱۹۰/۱	۱۹/۱	۱۵۰۰۹	۵۷۸۲۲	۵۱۷۳	۴۸۵۵۳	محصولات دریایی
-۱۵/۴	۵/۱	۲۹۹۳۱۹	۱۵۷۲۰۹	۳۵۳۹۲۸	۱۴۹۶۳۴	محصولات صنایع تبدیلی کشاورزی
-۸/۲	۱۳/۹	۱۵۱۵۹۶۸	۱۲۵۳۶۳۶	۱۶۵۱۳۵۳	۱۱۰۰۶۸۹	صادرات کالاهای کشاورزی
-۱۸/۷	۷/۴	۱۱۸۴۵۹۱۳	۳۳۵۴۷۹۳	۱۴۵۶۲۷۴۱	۳۱۲۳۳۵۶	صادرات کالاهای غیر کشاورزی
-۱۷/۶	۹/۱	۱۳۳۶۱۸۸۱	۴۶۰۸۴۲۹	۱۶۲۱۴۰۹۴	۴۲۲۴۰۴۵	کل صادرات غیر نفتی

ماخذ: آمار بازرگانی خارجی گمرک

ارزش صادرات خشکبار بیشترین سهم از کل صادرات کشاورزی (۵۰/۷ درصد) را به خود اختصاص داد و بارشدهی معادل ۲۴/۲ درصد به ۶۳۵/۴ میلیون دلار رسید که عمده ترین قلم آن را صادرات پسته و مغز پسته (۴۹۷/۹ میلیون دلار) تشکیل داده است. در این سال علیرغم اینکه ارزش صادرات کلیه گروههای کالایی با افزایش مواجه بود، وزن صادرات محصولات نباتی، دامی و صنایع تبدیلی کاهش نشان داد. این امر بیانگر صدور کالاهای قیمتهای

بالاتر است بطوریکه ارزش هر تن کالای کشاورزی صادر شده با ۲۴ درصد افزایش از ۶۶۷ دلار در سال قبل به ۸۲۷ دلار رسید.

واردات

در سال ۱۳۸۱ براساس آمارهای گمرک بالغ بر ۹۵۵۶ هزار تن انواع کالای کشاورزی به ارزش حدود ۲/۴ میلیارد دلار وارد کشور گردید که نسبت به سال قبل از لحاظ وزن و ارزش به ترتیب ۲۹/۸ درصد و ۱۱/۴ درصد تنزل داشته است. طبق آمارهای مذکور ارزش هر تن کالای کشاورزی وارداتی در سال مورد بررسی ۲۴۸ دلار بود که نسبت به رقم مشابه سال قبل (۱۹۷ دلار) نشان دهنده ۲۵/۹ درصد افزایش قیمت هر تن کالای کشاورزی وارد شده می باشد که در مقایسه با تغییر قیمت هر تن کالای کشاورزی صادر شده، موید بدتر شدن نسبی رابطه مبادله بازرگانی در این بخش است.

وضعیت واردات کالاهای کشاورزی

(ارزش : هزار دلار)
(وزن:تن)

درصد تغییر	۱۳۸۱		۱۳۸۰			
	ارزش	وزن	ارزش	وزن		
-۵۸/۷	-۵۸/۸	۲۸۳۹۰۷۵	۳۸۰۳۹۰	۶۸۸۱۰۸۳	۹۲۳۷۹۲	گندم
-۹۷/۳	-۹۷/۹	۲۴۸۱۸	۲۷۱۷	۹۲۴۲۶۱	۱۲۸۳۵۶	جو
۴۹/۹	۵۳/۶	۱۰۴۷۴۹۹	۲۹۲۰۰۷	۶۹۸۹۲۵	۱۹۰۱۲۰	برنج
-۹۹/۹	-۹۹/۹	۱۲	۳۳	۱۲۰۵۶	۳۲۴۲۶	چای
-۱۲/۱	-۲۶/۹	۸۲۵۳۶۴	۱۵۸۱۳۱	۹۳۸۶۵۷	۲۱۶۱۷۸	قندو شکر
-۱/۱	۲۴/۷	۹۸۳۶۳۱	۴۷۷۳۴۵	۹۹۴۱۹۴	۳۸۲۶۶۱	روغن های نباتی
۱۹/۵	۸۸/۵	۱۳۸۰۰	۱۱۰۶۱	۱۱۵۵۲	۵۸۶۹	روغنهای حیوانی
-۴۷/۷	-۶۰/۰	۱۵۷۸۶	۲۵۷۵۳	۳۰۱۷۶	۶۴۴۲۰	گوشت قرمز
۲۷۹/۷	۲۰۷/۲	۱۱۸۴۰	۹۸۲۴	۳۱۱۸	۳۱۹۸	گوشت ماهی
۰	۰	۷۵۲۸	۶۶۵۵	.	.	گوشت مرغ
۲۱/۶	۳۷/۹	۳۷۸۶۲۴۲	۱۰۰۷۱۱۶	۳۱۱۲۸۷۱	۷۳۰۱۳۷	سایر کالاهای کشاورزی
-۲۹/۸	-۱۱/۴	۹۵۵۵۵۹۵	۲۳۷۱۰۳۲	۱۳۶۰۶۸۹۳	۲۶۷۷۱۵۷	واردات کالاهای کشاورزی
۲۵/۴	۳۳/۱	۱۷۳۷۱۳۷۰	۱۹۹۰۴۱۵۷	۱۳۸۵۷۰۶۸	۱۴۹۴۹۶۱۹	واردات کالاهای غیر کشاورزی
-۲/۰	۲۶/۴	۲۶۹۲۶۹۶۵	۲۲۲۷۵۱۸۹	۲۷۴۶۳۹۶۱	۱۷۶۲۶۷۷۶	کل واردات

ماخذ: آمار بازرگانی خارجی گمرک

در سال ۱۳۸۱ واردات گندم برخلاف سالهای قبل جایگاه خود را بعنوان بالاترین سهم در ارزش محصولات کشاورزی وارداتی به روغن های نباتی داد. در مقابل حجم واردات گندم در سال مورد بررسی به کمترین میزان طی سالهای اخیر (۲/۸ میلیون تن) محدود گردید که ناشی از بهبود اوضاع جوی و در نتیجه افزایش تولید، رشد قابل توجه قیمت خرید تضمینی و گسترش خرید گندم مازاد بر مصرف کشاورزان بوده است. واردات چای در این سال بیشترین میزان کاهش (۹۹/۹ درصد) را نشان داد که عمدتاً به دلیل ممنوعیت ورود چای خارجی ناشی از مشکلات مبتلا به صنایع چای در چند سال اخیر و به منظور حمایت از چایکاران و صاحبان صنایع مرتبط بوده است. بطور کلی در سال مورد بررسی تراز بازرگانی کالاهای کشاورزی دارای ۱۱۱۷ میلیون دلار کسری بود که نسبت به کسری سال ۱۳۸۰ (۱۵۷۶ میلیون دلار)، ۲۹/۱ درصد کاهش نشان می دهد.